

MAPA PUTA ISPUNJENJA ZAVRŠNIH MJERILA ZA PRIVREMENO ZATVARANJE PREGOVORA U POGLAVLJU 10 – INFORMATIČKO DRUŠTVO I MEDIJI

1. OPŠTE INFORMACIJE O POGLAVLJU

U skladu s novim tehnološkim trendovima, Evropska unija (EU) razvija nove politike kako bi svim korisnicima i kompanijama obezbijedila jednak pristup novim digitalnim platformama i elektronskim uslugama. Pravna tekovina EU predstavlja definisane smjernice za oblast informatičkog društva i medija.

U okviru poglavlja 10 su definisane sljedeće podoblasti: elektronske komunikacije, usluge informatičkog društva i audiovizuelna politika.

Implementacijom pravne tekovine EU u oblasti elektronskih komunikacija u nacionalni zakonodavni i regulatorni okvir Crne Gore stvoriće se uslovi za postizanje cilja povezanosti i širokopojasnog pristupa internetu i ujedno stvoriti uslovi dostupnosti savremenih elektronskih komunikacionih usluga svim građanima bez obzira na njihovu geografsku lokaciju, pol, starosnu dob i to po povoljnim cijenama koje će biti rezultat tržišne konkurencije između operatora u skladu sa zakonima, regulatornim odlukama i mjerama utvrđenim od strane nadležnih institucija.

U okviru informatičkog društva, pravna tekovina doprinosi razvoju digitalnih usluga, stvara preduslove za smanjenje digitalnog jaza i omogućava efikasno funkcionisanje tržišta u skladu s tehnološkim napretkom, obezbjeđuje širokopojasni pristup internetu i ostalim elektronskim uslugama (e-uprava, e-zdravstvo, e-potpis, e-trgovina...), kao i standarde za informacionu bezbjednost.

Zahvaljujući razvoju i dostupnosti interneta, osim tradicionalnih medija, širi se djelatnost proizvodnje i pružanja audio-vizuelnih medijskih (AVM) usluga i drugih usluga posredstvom kojih se AVM sadržaji čine dostupnim, mogu se komentarisati i dalje dijeliti. Zbog toga na ovaj sektor sve više utiče razvoj usluga za razmjenu video sadržaja (*video sharing platforms' services*) i drugih digitalnih usluga koje omogućavaju korišćenje društvenih medija. Oblast audiovizuelne politike obuhvata pravila pružanja i standarde proizvodnje AVM usluga, način emitovanja, produkciju, promovisanje zajedničkih vrijednosti, kulturni diverzitet, medijsku pismenost, pluralizam, zaštitu osjetljivih kategorija od neprimjerenih sadržaja, itd. Imajući u vidu da je sloboda izražavanja postulat svakog modernog i demokratskog društva, ovo poglavlje obezbjeđuje standarde slobodnih, nepristrasnih i profesionalnih elektronskih medija.

Institucije uključene u Radnu grupu za poglavlje 10 su: Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija (MJUDDM), Ministarstvo ekonomskog razvoja (MER), Ministarstvo finansija i socijalnog staranja (MFSS), Kancelarija za evropske integracije (KEI), Agencija za elektronske medije (AEM), Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost (EKIP), Javni servis RTCG, Direkcija za zaštitu tajnih podataka, Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP), Uprava za inspeksijske poslove (UIP), Ministarstvo

prosvjete, nauke, kulture i sporta (MPNKS), Fond za zdravstveno osiguranje (FZO), Unija poslodavaca Crne Gore (UPCG), Privredna komora Crne Gore (PKCG), NVO „35mm“ i NVO „Multimedial Montenegro“.

Crna Gora je otvorila Poglavlje 10 – Informatičko društvo i mediji **na Međuvladinoj konferenciji održanoj 31. III 2014. u Briselu kada su definisana dva završna mjerila**. Crna Gora nije tražila trajna izuzeća niti prelazna razdoblja za sprovođenje pravne tekovine obuhvaćene ovim poglavljem.

1.1. IZAZOVI PREPOZNATI U PROCESU USKLAĐIVANJA ZAKONODAVSTVA S PRAVOM TEKOVINOM EU

Prema ocjenama posljednjeg **Izveštaja EK o Crnoj Gori**¹ za 2021, koji pokriva izvještajni period od juna 2020. do juna 2021, Crna Gora u poglavlju 10 Informatičko društvo i mediji, Crna Gora ima **umjereni nivo spremnosti** kao posljednje tri godine, a u toku izvještajnog perioda postignut je **ograničen napredak**, što predstavlja nastavak trenda iz prethodnog izvještajnog perioda jun 2019 - jun 2020.

U fokusu i ovog Izveštaja je potreba za obezbjeđivanjem nezavisnosti medijskog sektora od političkog uticaja. Naglašeno je i da je potrebno jačati kapacitete medijskog regulatora i uopšte administrativnih kapaciteta za sprovođenje pravne tekovine EU. EK je, u okviru oba poglavlja koja tretiraju pitanja medija (10 i 23), sugerisala da je potrebno zaokružiti usklađivanje zakonodavstva u dijelu audiovizuelne politike, odnosno da je potrebno osigurati konzistentnost medijskih zakona i uskladiti sa Direktivom o AVM uslugama iz 2018. Preporuka EK je i da Crna Gora treba obezbijediti operativnu nezavisnost medijskog regulatora i nacionalnog javnog servisa, kao i da ostvari napredak u obezbjeđivanju AEM-u mogućnost izricanja kompletnog seta mjera, uključujući upozorenja, finansijske kazne, suspenzije, oduzimanje licence, čime bi osigurala proporcionalnost i djelotvornost. EK je, u Izveštaju o Crnoj Gori, pozdravila profesionalnost Agencije za elektronske medije (AEM), kao i njene aktivnosti na podizanju medijske pismenosti. Pored toga, pozdravljen je i odgovor Vlade u podršci medijskom sektoru u odgovoru na posljedice krize uzrokovane COVID-19.

Tabela 1. PREGLED OPŠTE SPREMNOSTI U POGLAVLJU 10 INFORMATIČKO DRUŠTVO I MEDIJI, IZVOR: KEI

	2015	2016	2018	2019	2020	2021
POGLAVLJE 10	Umjereni nivo spremnosti	Umjereni nivo spremnosti	Umjereni nivo spremnosti	Umjereni nivo spremnosti	Umjereni nivo spremnosti	Umjereni nivo spremnosti

¹ EK godišnje izvještava o napretku zemalja kandidata za članstvo u skladu sa informacijama dobijenim od priloga crnogorskih institucija, diplomatskih predstavništava država članica EU, izvještaja Evropskog parlamenta i organizacija međunarodnih i organizacija civilnog sektora.

Napredak u procesu se procjenjuje na dva nivoa: **ukupna spremnost za članstvo** (1 - rana faza spremnosti, 2 - određeni nivo spremnosti, 3 - umjereni nivo spremnosti, 4 - dobar nivo spremnosti i 5 - veoma napredna faza) i **stepen napretka na godišnjem nivou** (1 – nazadovanje, 2 – nema napretka, 3 – ograničeni napredak, 4 – određeni napredak, 5 – dobar napredak).

Tabela 2. PREGLED GODIŠNJEG NAPRETKA U POGLAVLJU 10 INFORMATIČKO DRUŠTVO I MEDIJI, IZVOR: KEI

	2015	2016	2018	2019	2020	2021
POGLAVLJE 10	Određeni napredak	Određeni napredak	Bez napretka	Bez napretka	Ograničeni napredak	Ograničeni napredak

Značajna je činjenica da je Poglavlje 10 Informatičko društvo i mediji, u dijelu audiovizuelne politike, povezano sa poglavljem 23 – Pravosuđe i temeljna prava, te se ovoj oblasti daje posebna pažnja. U tom kontekstu, prema Izvještaju EK o Crnoj Gori za 2021, u poglavlju 23, Crna Gora ima **umjereni nivo spremnosti**, a **ograničen godišnji napredak** u cjelini. U oblasti sloboda izražavanja ocijenjeno je da je postignut ograničen napredak, što je pozitivan iskorak u odnosu na prethodne izvještaje u kojima je ocijenjeno da „nije ostvaren napredak“. U poglavlju 23, jedno od 45 privremenih mjerila definisanim prilikom otvaranja tog poglavlja, vezano za pitanje slobode izražavanja i medija (mjerilo br. 45).

Crna Gora je, u okviru pregovaračkog procesa Crne Gore s EU u dijelu poglavlja 10 Informatičko društvo i mediji, sprovela brojne aktivnosti, prvenstveno u dijelu usklađivanja s pravnom tekovinom EU, ali i u cilju usklađivanja sa strateškim principima i okvirima EU. Fokus pregovora u ovoj oblasti je na usklađivanju ključnih zakona koji uređuju elektronske komunikacije i audiovizuelnu politiku s pravnom tekovinom EU, a koji su neposredno vezani i za ispunjenje završnih mjerila koji podrazumijevaju usklađivanje s pravnom tekovinom EU u cilju osnaživanja nezavisnosti regulatora, kao i jačanje administrativnih kapaciteta u svim podoblastima.

U tom kontekstu, krovni zakon u oblasti elektronskih komunikacija je Zakon o elektronskim komunikacijama ("Sl. list CG", br. 40/13, 56/13, 2/17 i 49/19). Ključni izazovi odnose se na dalje usklađivanje domaćeg zakonodavstva sa Direktivom (EU) 2018/1972 Evropskog Parlamenta i Savjeta od 11. decembra 2018. godine o Evropskom Zakoniku elektronskih komunikacija, kao i na usklađivanje sa Zakonom o državnoj upravi ("Sl. list CG", br. 78/18 i 70/21), uključujući i razmatranje materijalnih odredaba zakona iz ugla značaja inspekcijuskog nadzora, kako je definisano Odlukom o utvrđivanju liste organa nadležnih za inspekcijuski nadzor nad sprovođenjem zakona koji sadrže odredbe o zaštiti potrošača ("Sl. list CG", br. 53/21).

U okviru audiovizuelne politike, ključni izazovi, kao što se i u prethodno pomenutom Izvještaju EK navodi, se tiču nezavisnosti medijskog sektora od političkog uticaja i nezavisnosti medijskog regulatora, kao i jačanje kapaciteta za sprovođenje pravne tekovine EU. Stoga je akcenat na donošenju i konzistentnosti seta medijskih zakona, koji će doprinijeti većoj nezavisnosti medija, nacionalnog javnog servisa i medijskog regulatora, ali i pospješiti ukupni ambijent za slobodno djelovanje medija. Usvajanjem, koje je planirano za l

kvartal 2022, i dosljednom primjenom seta medijskih zakona (Zakon o AVM uslugama, Zakon o RTCG-u i Zakon o medijima) dodatno će se unaprijediti uslovi za jačanje nezavisnosti medijskog sektora i kapaciteta medijskog regulatora za sprovođenje pravne tekovine EU. Usvajanjem i implementacijom Zakona o AVM uslugama obezbijediće se usaglašavanje sa Direktivom o AVM uslugama iz 2018, kao i realizacija očekivanja da AEM ima nadležnost da izriče potpuniji set mjera (upozorenja, novčane kazne i privremene ili trajne suspenzije).

Uporedo sa zakonodavnim aktivnostima, period od otvaranja pregovora do danas je obilježio rad na usaglašavanju strateškog okvira Crne Gore sa evropskom vizijom razvijenog digitalnog društva. Vlada je u IV kvartalu 2021. usvojila Strategiju digitalne transformacije Crne Gore 2022-2026 i Strategiju za digitalizaciju obrazovnog sistema. Vlada je, takođe, u IV kvartalu 2021 usvojila i Mapu puta za uvođenje 5G za uvođenje 5G mobilnih komunikacionih mreža kao međunarodnu obavezu nakon Digitalnog samita u Tirani, a ujedno je i aktuelna i važna tema iz ugla evropskih standarda. Pored toga u završnoj fazi je izrada i usvajanje Strategije sajber bezbjednosti Crne Gore 2022-2026 i Strategije reforme javne uprave. Usvajanje Medijske strategije je planirano za I kvartal 2022, usvajanje Strategije uvođenja 5G mobilnih mreža u Crnoj Gori za IV kvartal 2022. Poseban fokus u narednom periodu biće na sprovođenju navedenih strateških rješenja.

2. ZAVRŠNA MJERILA

Crna Gora u okviru ovog poglavlja ima dva završna mjerila za privremeno zatvaranje poglavlja, i to:

1. Crna Gora treba da uskladi zakonodavstvo s pravnom tekovinom EU u cilju obezbjeđivanja nezavisnosti regulatornog tijela za elektronske komunikacije (EKIP) i s pravnom tekovinom o audiovizuelnim medijskim uslugama.

U cilju obezbjeđivanja **nezavisnosti regulatornog tijela za elektronske komunikacije**, Zakonom o elektronskim komunikacijama („Sl. list CG”, broj 40/13) propisano je da je EKIP nezavisni regulatorni organ koji u vršenju javnih ovlašćenja u oblasti elektronskih komunikacija i poštanske djelatnosti obavlja regulatorne i druge poslove utvrđene Zakonom. EKIP ima svojstvo pravnog lica, a Skupština Crne Gore ima prava i obaveze osnivača. Međutim, prema članu 27 Zakona, bilo je propisano da se višak prihoda uplaćuje u budžet Crne Gore, ako se finansijskim izvještajem utvrdi da su ukupno ostvareni prihodi EKIP-a veći od ukupno ostvarenih rashoda. Ova odredba Zakona važila je do 1. I 2016 što je regulisano Zakonom o izmjenama i dopunama zakona o elektronskim komunikacijama koji je donijet je 29. XII 2016. („Sl. list CG”, broj 2/17). Takođe, Evropska komisija je sugerisala da je neophodno osigurati konzistentnost Zakona o elektronskim komunikacijama iz 2017. („Sl. list CG”, br. 40/13, 56/13, 2/17 i 49/19) sa Zakonom o poštanskim uslugama iz 2016. („Sl. list CG”, br. 57/11, 55/16 i 55/18), budući da se finansiranje i budžet regulatora, kao i obaveza prenosa viška prihoda nad rashodima iz budžeta regulatora u druge svrhe, osim one propisane Direktivom 2002/20/EZ koju mijenja Direktiva 2009/140/EZ, smatra ugrožavanjem

nezavisnosti regulatora. U cilju obezbjeđenja konzistentnosti dva zakona, kao i činjenice da sredstva elektronskih komunikacija (iz ukupnog budžeta EKIP) ne mogu biti korišćena za pokrivanje neto troška poštanskih usluga, u skladu sa Zakonom o elektronskim komunikacijama koji obavezuje da se računovodstveno razdvajaju sredstva elektronskih komunikacija od sredstava poštanskih usluga, 27. VII 2018. donijet je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poštanskim uslugama („Sl.list CG“, br. 55/18). Izmjene se odnose na sljedeće: 1. Izmjene člana 100 – produžen je rok u kojem EKIP treba da verifikuje obračun neto troška na 120 dana, odnosno da se verifikacija završi najkasnije u roku od pet mjeseci nakon što je EKIP-u dostavljen zahtjev za verifikaciju. 2. Dodaje se član 121c – odredbe člana 102, stav 3 Zakona primjenjivaće se do 1. januara 2019, odnosno zaključno s obračunom neto troška za 2017. Zaključno, u cilju obezbjeđenja nezavisnosti regulatornog tijela za elektronske komunikacije preduzete su sljedeće mjere: 1. Višak prihoda nad rashodima ne uplaćuje se u državni budžet; 2. Skupština ne može razriješiti članove Savjeta u slučaju neusvajanja izvještaja o radu i finansijskog izvještaja i 3. Obezbijedena je konzistentnost Zakona o elektronskim komunikacijama i Zakona o poštanskim uslugama u dijelu obračuna neto troška za univerzalnu poštansku uslugu.

Finansijska sredstva za rad EKIP-a obezbjeđuju se iz prihoda od: naknada koje EKIP-u plaćaju operatori na tržištu elektronskih komunikacija, a koje se koriste za vršenje poslova regulacije i nadzora tržišta, naknada koje se EKIP-u plaćaju za korišćenje radio-frekvencija, brojeva i adresa, ostalih naknada i drugih izvora, u skladu sa Zakonom o elektronskim komunikacijama i Zakonom o poštanskim uslugama. U postupku izrade plana rada EKIP je dužan da obavi konsultacije sa operatorima i drugim zainteresovanim subjektima na tržištu elektronskih komunikacija i poštanskih usluga. Plan rada sa finansijskim planom EKIP-a za narednu godinu usvaja Skupština. Ako se godišnjim obračunom prihoda i rashoda EKIP-a utvrdi da su ukupno ostvareni prihodi EKIP-a veći od ukupno ostvarenih rashoda, višak prihoda se izdvaja na poseban račun i može se isključivo koristiti za ispunjenje zakonskih obaveza vezanih za funkciju EKIP-a u narednoj kalendarskoj godini.

Skupština je 22. IX 2018. donijela Zakon o državnoj upravi („Sl.list CG“, br. 78/18). Usvajanjem Zakona o državnoj upravi se osniva državna agencija, utvrđuju se njene nadležnosti, organizacija, način finansiranja, odgovornost i nadzor nad njenim radom. Protiv upravnih akata državne agencije nije dozvoljena žalba, ali se može voditi upravni spor. Izvori finansiranja državne agencije utvrđuju se na način kojim se obezbjeđuje stabilno i predvidljivo poslovanje državne agencije, u skladu sa zakonom. Državna agencija donosi godišnji program rada koji sadrži podatke o ciljevima, indikatorima uspješnosti, aktivnostima koje su potrebne za realizaciju ciljeva i licima odgovornim za realizaciju. Državna agencija najmanje jednom godišnje, podnosi Vladi izvještaj o svom radu koji sadrži prikaz izvršavanja zakona i drugih propisa, podatke o realizaciji ciljeva iz programa rada državne agencije, ocjenu stanja i mjera koje su preduzete za unaprjeđenje stanja i finansijski izvještaj. Vlada je 24. I 2019. donijela Akcioni plan za usklađivanje posebnih zakona sa novim Zakonom o državnoj upravi. Prelaznim odredbama Zakona o državnoj upravi (član 87) propisana je obaveza usklađivanja posebnih zakona (Zakon o elektronskim komunikacijama) sa ovim zakonom u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

U oblasti **audiovizuelne politike**, u avgustu 2020. donijeti su Zakon o medijima („Sl. list CG”, broj 82/2020) i Zakon o nacionalnom javnom emiteru RTCG („Sl. list CG”, broj 80/2020). Pripremljen je Nacrt Zakona o AVM uslugama, s ciljem usaglašavanja sa Direktivom 2018/1808 o audiovizuelnim medijskim uslugama koja mijenja i dopunjuje Direktivu 2010/13, a koja je u potpunosti prenijeta u zakonsko rješenje. Verzije usvojenih medijskih zakona i Nacrt Zakona o AVM uslugama su dostavljene Savjetu Evrope krajem januara 2021. na analizu njihove međusobne konzistentnosti i kompatibilnosti. Započet je rad na izmjenama i dopunama Zakona o medijima i Zakona o nacionalnom javnom emiteru Radio i Televizija Crne Gore, kao i na izradi Zakona o audiovizuelnim medijskim uslugama, na osnovu analize Savjeta Evrope, radi potpunog usklađivanja s pravnom tekovinom EU, čije je utvrđivanje na Vladi planirano u I kvartalu 2022.

Radi utvrđivanja jasnih ciljeva, pravaca razvoja i budućih planova u obezbjeđivanju povoljnog okruženja za slobodu medija, protoka ideja i mišljenja u ostvarivanju javnog interesa, koje će dovesti do uređenog medijskog ambijenta, stvaranja uslova za održiv rad medija kao i unapređenja medijske saradnje, za I kvartal 2022. predviđena je izrada Medijske strategije 2022-2026.

2. Crna Gora treba da pokaže da ima dovoljne administrativne kapacitete za sprovođenje pravne tekovine u oblastima elektronskih komunikacija i audiovizuelne politike, uključujući nezavisnost regulatora.

U cilju analize potreba i daljih aktivnosti u cilju jačanja administrativnih kapaciteta, u periodu od 13-16. juna 2016. održana je ekspertska misija (*peer review*) misije za poglavlje 10, u okviru koje je konstatovano da su potrebna dodatna jačanja administrativnih kapaciteta u oblasti elektronskih komunikacija, dok u ostalim oblastima ona treba da se realizuju kontinuirano, u smislu obuka i dodatne edukacije kadra. Pored toga, sugerisano je da se u zakonodavnom okviru razmotri adekvatniji model finansiranja RTCG-a, kao i da se razviju šeme podrške za audiovizuelne programe od javnog interesa.

Vlada Crne Gore je 7. XII 2020, donijela Uredbu o organizaciji i načinu rada državne uprave („Službeni list CG”, br. 118/20, 121/20, 1/21, 2/21, 29/21, 34/21 i 41/21). S tim u vezi Ministarstvo ekonomije je promijenilo naziv u Ministarstvo ekonomskog razvoja. Shodno Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva ekonomskog razvoja, sektor elektronskih komunikacija je oblast djelovanja Direkcije za elektronske komunikacije, poštansku djelatnost i radio spektar koja je organizaciona jedinica u okviru Direktorata za digitalnu ekonomiju i tehnološki razvoj. Direktoratom upravlja v.d. generalnog direktora. U Direkciji za elektronske komunikacije, poštansku djelatnost i radio spektar, uz načelnika, za oblast elektronskih komunikacija ima ukupno četiri zaposlena: samostalni savjetnik I (za oblast elektronskih komunikacija), 2 izvršioca; samostalni savjetnik II (za oblasti iz nadležnosti Direkcije i upravne postupke), 1 izvršilac; samostalni savjetnik III (za oblast elektronskih komunikacija), 1 izvršilac. Sva mjesta u Direktoratu predviđena aktom o sistematizaciji Ministarstva ekonomskog razvoja su popunjena.

Što se tiče nezavisnosti regulatornog organa, rad EKIP-a je javan. EKIP u obavljanju regulatornih i drugih poslova ne smije primati ni tražiti uputstva od državnih i drugih organa i organizacija ili drugih lica. Protiv

odluka EKIP-a može se pokrenuti upravni spor. Skupština ima prava i obaveze osnivača EKIP-a. EKIP ima Statut na koji saglasnost daje Skupština. Organi EKIP-a su Savjet i izvršni direktor. Savjet za svoj rad odgovara Skupštini. Predsjednika i članove Savjeta imenuje Skupština na osnovu javnog konkursa. Za predsjednika i članove Savjeta ne mogu biti imenovana lica koja su u sukobu interesa. Predsjednik i članovi Savjeta imenuju se na period od pet godina i ne mogu biti imenovani više od dva puta uzastopno. Savjet dostavlja Skupštini izvještaj o radu sa finansijskim izvještajem, kao i plan rada s finansijskim planom EKIP-a. Izvršnog direktora imenuje Savjet, na period od četiri godine, na osnovu javnog konkursa i ne može biti imenovan više od dva puta uzastopno.

Saglasno Pravilniku o organizaciji rada i sistematizaciji radnih mjesta u EKIP-u, koji je donio Savjet EKIP-a, EKIP se organizuje kroz rad sektora, odjeljenja i odsjeka.

U EKIP-u je, na dan 15. XII 2021. godine, bilo 71 zaposlenih, zajedno s Predsjednikom Savjeta, članovima Savjeta i Izvršnim direktorom.

Veliki doprinos u jačanju administrativnih kapaciteta zaposlenih u EKIP-u pruža uspostavljeni model učešća zaposlenih EKIP-a u radu Tijela evropskih regulatora za oblast elektronskih komunikacija (*Body of European Regulators for Electronic Communications* - BEREC) i to na Plenarnim skupštinama BEREC-a, radu kontakt mreže i ekspertskih radnih grupa. Od 15. VI 2021. godine EKIP je postala članica Evropske mediteranske regulatorne grupe (*The European Mediterranean Regulators Group* - EMERG) koja predstavlja nezavisnu platformu nacionalnih regulatornih tijela za elektronske komunikacione mreže i usluge za evro-mediteransku saradnju, čime će se dodatno podstaći jačanje administrativnih kapaciteta zaposlenih EKIP-a kroz učešće u radu ekspertskih radnih grupa i upravljačkih tijela EMERG-a.

Uspostavljanjem novog saziva Vlade Crne Gore krajem 2020, Ministarstvo javne uprave je postalo Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija (MJUDDM), kojem je, iz ranijeg Ministarstva kulture, pripojen Direktor za medije. Direktorati u okviru MJUDDM koji se bave ključnim pitanjima razvoja usluga informatičkog društva su: Direktor za digitalizaciju i e-servise i Direktor za infrastrukturu i informacionu bezbjednost. U okviru Direktorata za digitalizaciju i e-servise jedna od organizacionih jedinica je Direkcija za normativu i standardizaciju u kojoj je sistematizovano pet radnih mjesta: načelnik, samostalni savjetnik I za standardizaciju, savjetnik I za standardizaciju, samostalni savjetnik III za standardizaciju informacionih sistema, viši savjetnik III za normativne poslove. U MJUDDM još nisu imenovani vršioци dužnosti generalnog direktora za ova dva direktorata.

U oblasti informacione bezbjednosti Crna Gora je uspostavila organizacionu strukturu i prepoznala organe državne uprave nadležne za ovu oblast, strateško planiranje i realizaciju politika definisanih strateškim rješenjem za informacionu bezbjednost.

Radi unapređenja mjera informacione bezbjednosti, Vlada Crne Gore je osnovala Savjet za informacionu bezbjednost. Savjet je stručno tijelo koje informiše i savjetuje Vladu Crne Gore o svim bitnim pitanjima iz ove oblasti. Zadaci Savjeta su da prati sprovođenje strategije sajber bezbjednosti Crne Gore i akcionih

planova za njenu implementaciju, prati i koordinira aktivnosti iz oblasti sajber bezbjednosti, predlaže mjere za usklađivanje zakonodavnog i administrativnog okvira u cilju unapređenja ove oblasti u Crnoj Gori i radi na unapređenju saradnje sa privatnim sektorom u oblasti sajber bezbjednosti. Savjet najmanje jednom godišnje dostavlja Vladi Crne Gore izvještaj o radu.

CIRT (CIRT.ME), tim za odgovor na računarsko bezbjednosne incidente u sajber prostoru Crne Gore, formiran je 2012. kao dio zajedničkog projekta Vlade Crne Gore i Međunarodne telekomunikacione unije. Od novembra 2020. godine, u skladu s izmjenama i dopunama Zakona o tajnosti podataka, CIRT.ME postaje organizaciona jedinica u Direkciji za zaštitu tajnih podataka (DZTP).

U skladu sa Zakonom o tajnosti podataka i Zakonom o informacionoj bezbjednosti, CIRT.ME vrši funkciju zaštite od računarskih bezbjednosnih incidenata na Internetu i drugih rizika u vezi s informacionom bezbjednošću. Takođe, predstavlja centralnu kontakt tačku na nacionalnom i međunarodnom nivou za sve računarske bezbjednosne incidente u kojima se jedna od strana u incidentu nalazi u Crnoj Gori (u crnogorskom IP adresnom prostoru).

Donijeta su potrebna strateška rješenja (Strategija nacionalne bezbjednosti, Strategija odbrane Crne Gore, Strategija sajber bezbjednosti Vojske Crne Gore 2019-2022), uspostavljena je organizaciona jedinica Ministarstva odbrane za sajber odbranu i odgovor na kompjuterske incidente, uspostavljena je mreža CIRT-ova na nacionalnom i lokalnom nivou, unaprijeđeni su kapaciteti sajber bezbjednosti u Agenciji za nacionalnu bezbjednosti i reorganizovana i opremljena jedinica Uprave policije za borbu protiv visokotehnološkog kriminala.

Do kraja 2021. planirano je usvajanje Strategije sajber bezbjednosti Crne Gore 2022-2026, sa Akcionim planom za implementaciju Strategije za 2022-2023. Strategija predstavlja interresorni dokument čiji ciljevi su usmjereni na unapređenje ukupnih kapaciteta (zakonodavni, operativni, ljudski, finansijski i tehnički) za adekvatan odgovor na izazove i prijetnje koje dolaze iz sajber prostora u/i izvan Crne Gore. U predlogu Strategije, koja je u oktobru 2021. bila predmet javne rasprave, data je analiza trenutnog stanja bezbjednosti sajber prostora Crne Gore i napravljen okvir za sprovođenje aktivnosti od značaja za jačanje ukupne sajber otpornosti Crne Gore, zaštitu kritične infrastrukture, upravljanje kriznim situacijama, snaženje svijesti i edukacije o značaju pitanja sajber bezbjednosti, kao i zaštite informacija, privatnosti i ličnih podataka.

Vlada Crne Gore je 9. IX 2021. usvojila Informaciju o potrebi jačanja nacionalnih kapaciteta za sajber bezbjednost. Na osnovu analize trenutne organizacione strukture u oblasti sajber bezbjednosti, kao i analize položaja, kapaciteta i nadležnosti CIRT.ME, prepoznata je potreba formiranja posebnog organa nadležnog za sajber bezbjednost. Ova inicijativa za formiranje posebnog organa, u cilju centralizovanja nadležnosti, povećanja efikasnosti i jačanja ukupnih sajber kapaciteta Crne Gore, podržana je i od strane Savjeta za informacionu bezbjednost Crne Gore i implementirana u predlog Strategije sajber bezbjednosti Crne Gore 2022-2026, čije se formalno usvajanje očekuje u decembru 2021. U skladu s navedenim, Vlada

je 1. XII 2021. usvojila Informaciju o osnivanju Agencije za sajber bezbjednost i donijela niz zaključaka na čijoj realizaciji će se raditi u narednom periodu.

Kada je u pitanju oblast informacionog društva, treba istaći i to da je Vlada Crne Gore, na predlog Ministarstva javne uprave, digitalnog društva i medija, donijela Odluku o formiranju Savjeta za upravljanje otvorenim podacima, čiji je zadatak da prepozna izazove, predlaže rješenja, razmatra i pokreće inicijative s ciljem unapređenja upravljanja otvorenim podacima i saradnje s organima na državnom i lokalnom nivou. Krajnji cilj je otvaranje što većeg broja podataka na portalu www.data.gov.me, kao i unapređenje transparentnosti rada javne uprave i promocije principa otvorenih javnih politika.

Strategija digitalne transformacije Crne Gore 2022-2026 predstavlja razvojni okvir koji će definisati predušlove i inicijative potrebne za brzu adaptaciju u sve kompleksnije digitalno okruženje te agilan i proaktivan razvoj digitalne Crne Gore. S tim u vezi, ovo strateško rješenje prepoznaje dva strateška cilja s fokusom na (i) unapređenje kapaciteta i sposobnosti za digitalnu transformaciju i (ii) jačanje digitalne svijesti crnogorskog društva i digitalne konkurentnosti IKT, dok su Strategijom reforme javne uprave 2022-2026 prepoznate aktivnosti i ciljevi koji će doprinjeti kompletnoj digitalizaciji usluga, a u cilju podizanja kvaliteta procesa pružanja elektronskih usluga, kao i aktivnosti na transparentnosti i otvorenosti podataka. Uspostavljanjem ključnih digitalnih usluga obezbijediće se podizanje kvaliteta života građana i privrede sa jedne strane i optimizacija poslovnih procesa u javnoj upravi sa druge strane.

Početakom 2021. godine započete su aktivnosti na projektu "eUsluge i digitalna infrastruktura kao mjera odgovora na COVID-19" koji je finansiran od strane Evropske komisije, a koji realizuje UNDP u bliskoj saradnji sa Ministarstvom javne uprave, digitalnog društva i medija, čiji je cilj ubrzanje digitalne transformacije javne uprave u Crnoj Gori uz razvoj novih i nadogradnju postojećih platformi i složenih softverskih sistema, kao i kompleksnih elektronskih usluga koje zadovoljavaju, prije svega, potrebe građana i privrede.

Krajnji cilj je uspostavljanje efikasnog i održivog integrisanog sistema pojednostavljenih elektronskih procedura za građane i privredu, što će se prevashodno realizovati kroz implementaciju najmanje 10 elektronskih usluga za građane i privredu. Projektom je predviđeno uspostavljanje jedinstvenog portala elektronske uprave e-Citizen uz implementaciju najmanje 10 prioriternih usluga i to: Zahtjev za izdavanje LK i pasoša, Podnošenje zahtjeva za izdavanje (obnavljanje) vozačke dozvole, e-Prijava za registraciju vozila, e-Student, e-Prijava za zapošljavanje u državnoj upravi, Generička e-usluga za podnošenje zahtjeva za polaganje stručnih ispita (polaganje stručnog ispita za rad u državnim organima sa VSS/SSS, polaganje stručnog ispita za rad u oblasti sporta, polaganje stručnog ispita za notare..), Elektronska usluga u oblasti planiranja prostora, e-Registracija NVO, e-Poslovanje, Elektronska prijava i odjava zaposlenih, e-Doprinosi, Naknada za rođenje djeteta - povezano e-prijavom novorođenih, e-upis u đačke i studentske domove, Prijava za registraciju i upis poljoprivrednog gazdinstva i premije. Razvojem i implementacijom novog portala elektronske uprave e-Citizen uz integraciju sa drugim sistemima elektronske uprave kao što su: sistem za elektronsku identifikaciju, sistem za elektronsko plaćanje, sistem za elektronsku razmjenu

podataka između organa državne uprave, obezbjeđuju se uslovi za implementaciju složenih e-usluga koje će biti dostupne na jednom centralizovanom mjestu. Cilj je obezbjeđiti potpuno digitalizovane usluge, koje, prije svega, obezbjeđuju krajnjim korisnicima da cjelokupnu komunikaciju sa javnom upravom realizuju elektronskim putem.

Takođe, Vlada Crne Gore je usvojila Program za privlačenje digitalnih nomada u Crnoj Gori do 2025. godine. Ovaj Program je prepoznao benefite razvoja poslovanja digitalnih nomada, ali i izazova koji utiču na karakteristike okruženja značajnih za njihovo djelovanje. Cilj je stvaranje uslova za boravak većeg broja digitalnih nomada u Crnoj Gori, i prepoznavanje Crne Gore kao atraktivne destinacije za digitalne nomade, jačajući ekonomsku aktivnost u zemlji, najprije kroz podsticanje stranih investicija i pratećom promocijom crnogorskog turizma ali i na temelju uporednih iskustava i inspirativnih praksi iz zemalja EU i Zapadnog Balkana.

Dalje, važan segment u razvoju inovacionog ekosistema Crne Gore i istovremeno predstavljaju značajan podsticaj za IT industriju i startup kompanije, pravni okvir usmjeren podsticanju inovacionih djelatnosti, odn. Zakon o inovacionoj djelatnosti („Sl. List CG“, br. 82/2020) i Zakon o podsticajnim mjerama za razvoj istraživanja i inovacija („Sl. list CG“, br. 82/2020).

Kad je riječ o AVM uslugama, Agencija za elektronske medije (AEM), kao nezavisni regulatorni organ za oblast audiovizuelnih medijskih usluga samostalni je pravni subjekt i funkcionalno je nezavisna od bilo kojeg državnog organa i od svih pravnih i fizičkih lica koja se bave djelatnošću proizvodnje i emitovanja radijskih i televizijskih programa ili pružanja drugih AVM usluga. Osnivač AEM-a je država. Organi AEM-a su Savjet AEM-a (predsjednik i četiri člana, s mandatom od pet godina, koje imenuje i razrješava Skupština) i direktor AEM-a. U AEM-u je, na dan 31. 12. 2020. bilo 24 zaposlena, zajedno s direktorom. Prava osnivača u ime države vrši Savjet, a organ upravljanja je direktor. Uloga nezavisnog regulatora za oblast elektronskih medija je nadzor nad radom elektronskih medija u zakonom definisanim okvirima.

U skladu sa članom 15 Zakona o elektronskim medijima - ZEM („Sl. list CG“, br. 46/10, 40/11, 53/11, 55/16, 92/17, 82/20), Savjet AEM-a je dužan da, putem internet stranice AEM-a, najkasnije do kraja juna tekuće godine, stavi na uvid javnosti Izvještaj o radu za prethodnu godinu s posebnim osvrtom na ostvarivanje obaveza utvrđenih zakonom i Izvještaj o finansijskom poslovanju AEM-a za prethodnu godinu, s izvještajem ovlašćenog revizora o finansijskom poslovanju AEM-a. Savjet je dužan da sve akte o pravima i obavezama pravnih i fizičkih lica, s obrazloženjem, bez odlaganja učini dostupnim javnosti. Zakonom je definisano da Skupština može razriješiti Savjet ukoliko ne postupi u skladu sa članom 15, odnosno ukoliko do predviđenog roka ne objavi izvještaj o radu za prethodnu godinu (član 38 ZEM).

Razlika između ZEK i ZEM u dijelu razrješavanja savjeta ogleda se u tome što Skupština može, u skladu sa ZEM, razriješiti čitav Savjet AEM-a, a članove Savjeta EKIP-a razrješava pojedinačno, u skladu sa ZEK.

Međutim, odredbama Nacrta zakona o audiovizuelnim medijskim uslugama, shodno preporuci JUFREX analize (Jačanje pravosudne ekspertize o slobodi izražavanja i medija u Jugoistočnoj Evropi) analize

medijskog sektora, brisana je mogućnost razrješenja Savjeta u cjelini, te je predviđena isključivo mogućnost pojedinačnog razrješenja članova Savjeta i to u zakonom propisanim slučajevima.

U odnosu na Zakon o o državnoj upravi, AEM je izuzeta, stoga u tom smislu neće biti prilagođavanja Zakona o elektronskim medijima odredbama horizontalnog Zakona o državnoj upravi.

Što se tiče kapaciteta u AEM-u, nakon usvajanja Zakona o audiovizuelnim medijskim uslugama izvršice se procijenjena potrebnih daljih zapošljavanja u dijelu koji se odnosi na obavljanje novih nadležnosti AEM-a (regulisanje platformi za razmjenu video sadržaja, unapređenje dostupnosti AVM sadržaja licima sa invaliditetom, medijska pismenost i sl.).

U okviru projekta JUFREX, eksperti Savjeta Evrope i Evropske unije su, na predlog Evropske komisije, sprovedli analizu medijskog sektora Crne Gore u periodu od avgusta 2017. do januara 2018. Crna Gora je s posebnom pažnjom razmotrila preporuke date u sprovedenoj analizi i u tom pravcu pristupila izmjenama medijskog zakonodavstva, s ciljem usaglašavanja s preporukama i međunarodnim standardima u ovoj oblasti, kao i unapređenja medijskog ambijenta. Iako nije zahtijevano završnim mjerilima, a u skladu s preporukama koje su date u pomenutom izvještaju o analizi medijskog sektora u Crnoj Gori, Skupština je 27. VII 2020. donijela Zakon o nacionalnom javnom emiteru Radio i televizija Crne Gore i Zakon o medijima.

U okviru AVM politike, značajnu ulogu predstavlja uloga i status Javnog servisa Radio i Televizija Crne Gore (RTCG). RTCG ima četiri televizijska i dva radijska programa. Televizijski programi su: TVCG1, TVCG2, TVCG SAT i PARLAMENTARNI program, a radijski RCG1 i R98. Polazeći od preporuka iz Analize medijskog sektora, koja je pripremljena kroz JUFREX program EU i SE, RTCG je usvojila preporuke za promociju evropskih AV djela, uključujući stvaralaštvo nezavisnih producenata i posvećeno radila na jačanju produkcijskih i kreativnih kapaciteta za proizvodnju sopstvenog programa.

Zakonskim rješenjem iz 2016. osigurana je finansijska stabilnost i predvidivost za održiv razvoj javnog servisa. Zakonom iz 2020.godine RTCG-u je smanjena marketinška kvota i zabranjeno oglašavanje i telešoping od 20h-22h na programima Televizije Crne Gore, sa izuzetkom kada se emituju događaji od posebnog značaja za javnost. Javni servis više nema obavezu potpisivanja Ugovora o pružanju javnih usluga sa Vladom Crne Gore, već shodno zakonu, obaveza je organizovanje javne rasprave o Predlogu programsko-produkcionog plana u trajanju od 30 (trideset) dana, kako bi se razmotrili komentari, sugestije i predlozi građana i svih zainteresovanih strana.

U dijelu uvođenja novih usluga RTCG nije obavezna da sprovodi test javne vrijednosti, već da sprovede javnu raspravu u trajanju od 45 (četrdesetpet) dana i da obezbijedi mišljenje organa nadležnog za državnu pomoć. O uvođenju značajno nove ili više takvih usluga odlučuje savjet nezavisnog regulatora (AEM). RTCG je otvorila dopisništvo u Briselu 2019.godine, a u martu 2021.godine počela sa emitovanjem Parlamentarnog programa.

RTCG je 2019. sprovedla digitalizaciju produkcionih i tehničkih kapaciteta, čime je postala konkurentna na polju digitalne produkcije i audio-vizuelnih standarda najvišeg kvaliteta. Primjena Zakona o zaradama

zaposlenih u javnom sektoru na RTCG stvara uslove za neprimjeren uticaj i ugrožavanje nezavisnosti poslovanja RTCG. U Predlogu zakona o AVM usluga, predviđen je prestanak važenja Zakona o zaradama zaposlenih u javnom sektoru i Zakona o državnoj upravi, u dijelu koji se odnosi na javne emitere. To je iskorak ka obezbjeđivanju institucionalne autonomije javnog servisa RTCG, sa posebnim osvrtom na stimulisanje najboljih medijskih profesionalca.

Zakonom o RTCG (2020.) predviđeno je da RTCG stiče sredstva iz budžeta Crne Gore (član 17), kao i da se iz budžeta Crne Gore za ostvarivanje osnovne djelatnosti RTCG preusmjeravaju sredstva na godišnjem nivou u visini od 0,3% BDP (bruto domaćeg proizvoda), čiju procjenu utvrđuje Vlada Crne Gore usvajanjem smjernica makroekonomske i fiskalne politike (član 19). Predlog Fiskalne strategije Crne Gore za period 2021-2024 predstavlja jedan izazov za RTCG jer se njime dovodi u pitanje model njegovog finansiranja i finansijska održivost.

Naime, predviđeno je da će Ministarstvo finansija i socijalnog staranja uz saradnju resornih ministarstava, inicirati izmjene zakonskih rješenja kojima se propisuju budžetska izdvajanja na nivou procentualnog učešća u budžetskoj potrošnji, odnosno BDP-u. Ovim dokumentom je predviđeno da je visinu izdataka/sredstava, koja se opredjeljuju potrošačkim jedinicama iz budžeta Crne Gore, neophodno da opredjeljuje kvalitet predloženih programa, projekata odnosno aktivnosti i njihov sveukupni doprinos opštem javnom interesu, odnosno kvalitetu pružanja javnih usluga, dok ne bi trebalo da su determinisana zakonski garantovanim procentom potrošnje. Imajući u vidu navedeno, stvorili bi se uslovi da se direktno utiče na uređivačku nezavisnost i institucionalnu autonomiju RTCG. Time se i direktno dovodi u pitanje primjena odredbe Zakona o RTCG kojom je predviđeno da „način i uslovi obezbjeđivanja sredstava iz budžeta Crne Gore ne smiju uticati na uredničku, finansijsku i institucionalnu nezavisnost RTCG“.

U narednom periodu, pažljivim, promišljenim i inkluzivnim pristupom sagledaće se i formulirati rješenja koja će biti usmjerena na jačanje modela stabilnog i predvidivog modela finansiranja RTCG, vodeći računa o njegovoj specifičnosti, kao jedinstvenog subjekta čiji je značaj od neprocjenjive važnosti za ostvarivanje Ustavom Crne Gore zagarantovanog prava na informisanje, što je osnovno pravo i potreba svih građana i građanki.

Samo usvajanjem rješenja kojima se neće dovesti u pitanje, već ojačati, održiv razvoj i garantovati urednička, finansijska i institucionalna nezavisnost i autonomija RTCG od bilo kojeg izvora moći, ekonomskih ili političkih uticaja, potvrdiće se posvećenost i opredijeljenost Vlade i Skupštine (Crne Gore) da kreiraju održiv okvir i podrže transformaciju RTCG u javni servis.

3. PREOSTALI KLJUČNI KORACI U 2022-2023. GODINI

Crna Gora još nije u potpunosti usklađena s pravnom tekovinom EU u oblasti informatičkog društva i medija.

Evropska unija podržava dobro funkcionisanje internog tržišta za elektronske komunikacije, elektronsku trgovinu i audio-vizuelne usluge, a ocjena Evropske komisije u Izvještaju za 2021. ukazuje da je Crna Gora

i dalje umjereno spremna u ovoj oblasti i da je u izvještajnom periodu ostvaren ograničen napredak, naročito na polju elektronskih komunikacija i informacionih tehnologija.

Crna Gora će, saglasno obavezama, kao i preporukama EK, u predstojećem periodu završiti usklađivanje propisa o audio-vizuelnim medijima 2018/1808 i, s tim u vezi, utvrđivanje na Vladi paketa zakona iz oblasti AVP je planirano za I kvartal 2022. Set od tri medijska zakona predstavlja osnov harmonizacije crnogorskog okvira i prakse sa *acquis* u oblasti AVM politike, a istovremenim usvajanjem doprinijećemo kvalitetnoj i dosljednoj implementaciji međunarodnih standarda. To će omogućiti medijsku reformu koja je započeta i praćena inkluzivnim i transparentnim procesom izrade zakona. Pored ostalog, ostvario bi se napredak u dijelu ovlašćenja Agencije za elektronske medije (AEM) da izriče cjelokupan niz mjera, uključujući upozorenja, novčane kazne, suspenzije i oduzimanje licenci čime se obezbjeđuju srazmjernost i djelotvornost.

Aktivnosti na izradi Medijske strategije su u toku, čime će se, kroz transparentan i inkluzivan proces, u saradnji s medijskom zajednicom, civilnim sektorom, državnim organima i svim zainteresovanim subjektima definisati pravci razvoja sveukupnog unaprijeđenja medijske oblasti. Implementacija strategije treba da doprinese poboljšanju ostvarivanja slobode medija i stvaranje ambijenta za nesmetan rad novinara, povećanje građanskog učešća i transparentnosti, sprečavanja širenja dezinformacija i govora mržnje, slobodnog pristupa informacijama i sa posebnom pažnjom koju usmjeravamo na razvoj medijskog pluralizma i medijske pismenosti.

U oblasti informacione bezbjednosti planirane su izmjene i dopune Zakona o informacionoj bezbjednosti u cilju podizanja nivoa informacione bezbjednosti. Tekst Zakona se unapređuje u pravcu jačanja sajber bezbjednosti i prepoznavanja nove institucije kao mehanizma za sprovođenje te aktivnosti. Izmjene i dopune uključuju i izmjene odredbi koje se odnose na kritičnu informatičku infrastrukturu i buduće usklađivanje sa NIS 2 Direktivom, COM/2020/823. S tim u vezi, a saglasno AP za implementaciju Strategije sajber bezbjednosti, potrebno je izvršiti usklađivanje Zakona o određivanju i zaštiti kritične infrastrukture, koji je u nadležnosti MUP-a, i zakonskog rješenja o informacionoj bezbjednosti, da bi se kroz jedno zakonsko rješenje tretiralo pitanje zaštite kritične informatičke infrastrukture. U zavisnosti od obima potrebnih izmjena, u nastavku aktivnosti će se iskristalisati da li će se raditi planirane izmjene i dopune Zakona o informacionoj bezbjednosti ili će se ići na koncept novog zakonskog rješenja iz ove oblasti.

Svjedoci smo da razvoj digitalne tehnologije u svim segmentima brzo napreduje i, s tim u vezi, razvijene zemlje svijeta prepoznale su veliki značaj koje 5G mobilne mreže mogu da imaju na ukupan razvoj ekonomije i društva. Prateći stanje razvoja u oblasti elektronskih komunikacija, Crna Gora planira izradu strateškog dokumenta za koordinisano uvođenje 5G mobilnih mreža, a koji će predstavljati osnov daljeg razvoja društva i privrede. Vlada je 23. XII 2021. usvojila Mapu puta za uvođenje 5G mobilnih komunikacionih mreža kojom se definišu ključne mjere i aktivnosti koje treba sprovesti u narednom periodu, a do donošenja Strategije za uvođenje 5G mobilnih komunikacionih mreža u Crnoj Gori sa Akcionim planom, u IV kvartalu 2022.

Široka primjena informaciono-komunikacionih tehnologija, u svim oblastima privrede, postavlja dodatne zahtjeve za širokopojasni pristup, kako u pogledu propusnosti, tako i u pogledu kvaliteta i specifičnih tehničkih svojstava širokopojasnog pristupa. Kroz Nacionalni plan razvoja širokopojasnih mreža velikih brzina, definisaće se ciljevi koji obuhvataju uvođenje mreža vrlo velikog kapaciteta i 5G mreža u Crnoj Gori. Definisanjem posebnih ciljeva daće se doprinos daljem ubrzanom razvoju elektronskih komunikacionih mreža i usluga u skladu sa zakonodavnim i regulatornim okvirom u oblasti elektronskih komunikacija.

Donošenjem novog Zakona o elektronskim komunikacijama izvršiće se usklađivanje sa direktivom (EU) 2018/1972. Ovom direktivom utvrđuje se usklađeni okvir za pravno uređenje elektronskih komunikacionih mreža, elektronskih komunikacionih usluga, povezane opreme i povezanih usluga, kao i određenih karakteristika terminalne opreme. Takođe, propisuju se obaveze nacionalnih regulatornih organa i, ako je primjenjivo, drugih nadležnih organa i utvrđuje niz postupaka da bi se osigurala usklađena primjena regulatornog okvira u EU.

U narednom periodu je planirano unapređenje serverskih resursa državnog *cloud* sistema i *disaster recovery* sistema. *Disaster Recovery* servis omogućća da se ključni Vladini servisi i sistemi mogu oporaviti u slučaju elementarnih nepogoda na primarnoj lokaciji u Podgorici. Proces se ogleda u tome da se svi informacioni sistemi u realnom vremenu kopiraju/repliciraju sa jedne na drugu lokaciju putem sigurne konekcije i u krajnjem koriste ukoliko dođe do havarije na primarnoj lokaciji.

Takođe, planirano je unapređenje mreže organa državne uprave, što podrazumijeva zamjenu aktivne mrežne opreme na 27 lokacija. Ovaj projekat se odnosi na nastavak unapređenja jezgra mreže organa državne uprave u vidu nabavke aktivne mreže opreme sa pratećim modulima u cilju zamjene dotrajalih uređaja koji treba da doprinesu pouzdanom protoku podataka.

Digitalna transformacija donosi promjene s kojima se svi suočavamo i ona sama po sebi ne može da anulira razlike i digitalni jaz između pojedinaca, domaćinstava, poslovnih sektora i geografskih oblasti, kao i društvenih grupa. U cilju preduzimanja koraka na prevazilaženju dijela društvenog jaza i u skladu sa principima uključenosti, jednakosti i prisupačnosti, Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija će preuzeti potrebne aktivnosti na prevazilaženju digitalnog jaza i povećane dostupnosti IKT opreme različitim kategorijama građana.

TABELA

Strateška rješenja	Noseća institucija	Institucije partneri	Rok	Finansijska procjena i izvor

				finansiranja
1. Strategija uvođenja 5G mobilnih mreža u Crnoj Gori	MER	MFSS, MEPG, EKIP, Zajednica opština	1. IVQ2022	Iz budžeta
2. Nacionalni plan razvoja širokopojsnih mreža velikih brzina			2. IVQ2022	
3. Strategija sajber bezbjednosti Crne Gore 2022-2026, sa Akcionim planom za implementaciju Strategije za 2022-2023.	MER		3. IVQ 2021	
4. Medijska strategija 2022-2026	MJUDDM	AEM, EKIP, Sindikat Medija, RTCG, KEI, MPLJMP, MFSS, MPNKS, Vrhovni Sud, Državno tužilaštvo, NVOZavod za školstvo Centar za stručno obrazovanje Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Ispitni centar MJUDM MUP CIRT MFSS	4. I Q 2022	
5. Strategija za digitalizaciju obrazovnog sistema 2022-2027, sa Akcionim planom 2022-2023	MPNKS		Obrazovno-vaspitne ustanove Privredna komora Unija poslodavaca telekomunikacioni operateri ustanove visokog obrazovanja IKT kompanije kroz	
				5. Budžet, UNICEF

		zajednice		Iz budžeta
Zakoni i podzakonska akta				
1. Zakon o elektronskim komunikacijama	MER	1. MJUiDD i EKIP	1. 2022/IV	
2. Zakon o audio-vizuelnim medijskim uslugama	MJUDDM	2, 3, 4. RTCG, AEM, EKIP, KEI, Medijski savjet za samoregulaciju,	2. 2022/I	
3. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o radio televiziji Crne Gore	MJUDDM	Nacionalni i komercijalni radio emiteri, MPNKS, MVP, MPLJMP, NVO	3. 2022/I	
4. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o medijima			4. 2022/I	
5. Pravilnik o izmjenama i dopunama pravilnika o radio-frekvencijama i uslovima pod kojima se te radio-frekvencije mogu koristiti bez odobrenja	MJUDDM MER	5. EKIP	5. 2022/III	

3.1 PRAKSA DRŽAVA ČLANICA EU

Poglavlje 10 donosi broje benefite za građane i privredu Crne Gore, kako za pružaoce, tako i za korisnike usluga. Koristi od ovog poglavlja se ogledaju u širokom pristupu internetu (težnja je da se svakome, bez obzira na fizičku udaljenost obezbijedi brzi internet), elektronskim komunikacijama (mobilna i fiksna elektronska komunikaciona usluga), velikom broju elektronskih servisa i usluga u cilju efikasnijih i bržih procedura (registracija preduzeća, zakazivanje pregleda, elektronska identifikacija), zaštita maloljetnika od neprikladnih sadržaja, obavezno označavanje koji su programi primjereni za koji uzrast, promovisanje nacionalne i evropske kulturne baštine i slično.

Crna Gora je 2008. uspostavila jedinstveni evropski broj za hitne slučajeve 112, s ciljem da se građanima omogući da u svojoj ili zemljama EU u svim hitnim situacijama mogu zatražiti pomoć pozivanjem jednog broja. Građani mogu pozivati s fiksnog i mobilnog telefona u slučajevima potrebe za hitnom medicinskom

pomoći, pomoći vatrogasaca, policije i drugih službi zaštite i spašavanja. Broj za hitne slučajeve se koristi uporedo s brojevima ostalih hitnih službi – 122, 123, 124 i 129. Poziv na broj je besplatan i dostupan je svakog dana u toku 24 časa.

Na nivou Evropske unije ukinute su naknade za roming polovinom 2017. To znači da Evropljani koji putuju u druge zemlje EU mogu koristiti roming usluge po istim cijenama koje plaćaju u svojoj zemlji. Po ugledu na „fer korišćenje” usluga rominga, nakon postepenog snižavanja cijene, u regionu Zapadnog Balkana (ZB) je 1. jula 2021. počela primjena roming procedure „roming kao kod kuće” (RLAH). Politika fer korišćenja nije prepuštena volji operatora, već nivoe propisuju regulatori i oni su identični onima koji važe u Evropskoj uniji. Urađen je nacrt Mape puta za sniženje cijene rominga između EU i ZB i saglasno efikasnoj implementaciji ove aktivnosti podrška EU je veoma značajna.

Usvajanjem akcionog plana za zajedničko regionalno tržište (CRM) u Sofiji, novembra 2020, definisane su aktivnosti koje treba realizovati za period 2021-2024. S tim u vezi, prepoznato je usaglašavanje aktivnosti na polju digitalnih vještina, u cilju usklađivanja s evropskim standardima i Okvirom za digitalne kompetencije.

U oblasti digitalne ekonomije, jedan od ciljeva je usaglašavanje s evropskim standardima za otvorene podatke, da bi se omogućilo korišćenje podataka za potrebe javne uprave i šireg javnog sektora. Jedno od pitanja koje sve više zauzima posebno mjesto u oblasti digitalne transformacije je vještačka inteligencija (AI). S tim u vezi značajno je kako na regionalnom, tako i na nacionalnom nivou, preduzimati konkretnije akcije na promociji AI i raditi na pripremi usaglašenih aspekata, kroz izradu akcionog plana, na putu pridruživanja EU. Crna Gora učestvuje u radu formiranog Ad hoc Komiteta o vještačkoj inteligenciji (CAHAI) Savjeta Evrope, koji za cilj ima da ispita izvodljivost i potencijalne elemente na osnovu širokih konsultacija sa više zainteresovanih strana, pravnog okvira za razvoj, dizajn i primjenu vještačke inteligencije, zasnovanog na standardima Savjeta Evrope o ljudskim pravima, demokratiji i vladavini prava.

Saglasno iskustvu zemalja EU i usaglašavanju s EU pravnom tekovinom, značajno je uskladiti aktivnosti kako bi se osigurala zaštita ličnih podataka i privatnosti.

Na polju informacione bezbjednosti, u cilju jačanja administrativnih kapaciteta, značajna je obnova saradnje s ENISA-om. Takođe, nakon što je Evropski parlament usvojio nacrt NIS 2 direktive, slijede predgovori s Evropskim savjetom. S tim u vezi, Crna Gora bi stupanjem na snagu ove direktive pristupila njenom transponovanju u nacionalno zakonodavstvo.

AV politika: pravna tekovina u ovoj oblasti sastoji se od zakonodavstva koje je obavezujuće za sve države članice, EK nije odobrila prelazna razdoblja po bilo kom osnovu za zemlje koje su obuhvaćene proširenjem 2004², 2007 i 2013.

² https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/archives/pdf/enlargement_process/future_prospects/negotiations/eu10_bulgaria_romania/negotiations_report_to_ep_en.pdf

4. POZICIJA POGLAVLJA UNUTAR TEMATSKOG KLASTERA

Poglavlje 10 – Informatičko društvo i mediji se nalazi u okviru klastera Konkurentnost i inkluzivni rast (10 Informatičko društvo i mediji, 16 Porezi, 17 Ekonomska i monetarna politika, 19 Socijalna politika i zapošljavanje, 20 Preduzetništvo i industrijska politika, 25 Nauka i istraživanje, 26 Obrazovanje i kultura, 29 Carinska unija).

16 Porezi – Osim aspekta e-trgovine, veza između poglavlja se ogleda i u važnosti poreske digitalizacije kroz kontinuirano unapređenje efikasnosti i kvaliteta usluga, s akcentom na e-usluge.

17 Ekonomska i monetarna politika – Digitalna ekonomija, kao jedan od segmenata na putu digitalne transformacije, podrazumijeva i inovacije u oblasti platnih sistema u procesu dematerijalizacije novca ka digitalnom bankarstvu.

19 Socijalna politika i zapošljavanje – Veza ova dva poglavlja je evidentna od samog početka pregovora kroz Pododbor koji objedinjuje oblasti koje su, na reformskom putu, veoma značajne za građane.

20 Preduzetništvo i industrijska politika – U skladu s politikom definisanja prioriteta razvoja industrije i kreiranja uslova za modernizaciju i povećanje konkurentnosti crnogorske ekonomije, nova, inovativna rješenja idu ruku pod ruku s digitalnom transformacijom.

25 Nauka i istraživanje – Ove dvije oblasti su od strane Evropske unije prepoznate kao ključni nosioci razvojnih politika koji doprinose ekonomskom rastu i stvaranju radnih mesta. Znanje, kao najvažniji intelektualni resurs, sve više dobija na značaju u paketu s potrebnim digitalnim vještinama, predstavljajući pokretačku snagu za doprinos unapređenju kvaliteta života u modernom društvu.

26 Obrazovanje i kultura – Neraskidiva je veza između poglavlja 25 i poglavlja 26, a njihova integracija s poglavljem 10 je od starta prepoznata kroz zajednički „paket“ pregovora.

29 Carinska unija – Veza s Poglavljem 10 se ogleda u kontekstu multidisciplinarnosti e-trgovine. Ovdje posebno treba istaći poreske i carinske informaciono-tehnološke sisteme koji moraju biti međusobno integrisani.